

# Ewa Teodorowicz-Hellman

---

## Biblioteka katedralna w Strängnäs i jej polskie zbiory

---

Postscriptum Polonistyczne nr 1(5), 219-227

---

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EWA TEODOROWICZ-HELLMAN  
Uniwersytet Sztokholmski  
Sztokholm

## Biblioteka katedralna w Strängnäs i jej polskie zbiory<sup>1</sup>

W czasie wojny trzydziestoletniej, a także w okresie wojen szwedzko-polskich cennymi zdobyczami armii szwedzkiej były biblioteki i archiwa. Ogromny brak książek w Szwecji powodował, że były one tam towarem niezwykle drogim i wysoce pożądanym. Masowe grabienie książek w podbijanych przez Szwedów krajach było działaniem systematycznym i planowym. Szwecja – na początku XVII wieku kraj biedny zarówno pod względem materialnym, jak i kulturowym – pragnęła w rozwoju nauki i kultury dogonić Europę. Jedną z otwierających się w obliczu prowadzonych wojen możliwości było zawłaszczanie dóbr materialnych i duchowych podbijanych narodów i wywożenie ich za morze. Zdobyte te przypadły w pierwszym rzędzie królowi, czyli Koronie Szwedzkiej. Łupy wojenne, w tym książki, dzielono między Bibliotekę Królewską, bibliotekę Uniwersytetu Uppsalskiego oraz biblioteki gimnazjalne ważniejszych szwedzkich biskupstw – Strängnäs, Linköping, Västerås. Za zasługi na placu boju obiekty sztuki, broje, książki i archiwa przypadły także wyróżniającym się w walkach dowódcom wojskowym, wreszcie osobom utrzymującym z królem i dworem bliskie kontakty.

Za czasów Gustawa II Adolfa książki przekazywano przede wszystkim bibliotekom, ale już za panowania kolejnych władców coraz więcej zdobyczy książkowych trafiało w ręce szwedzkiej szlachty, co prawdopodobnie spowodowane było tym, że biblioteka Uniwersytetu w Uppsali oraz biblioteki katedralne i gimnazjalne zostały wypełnione po brzegi. W okresie sprawowania władzy

---

<sup>1</sup> Termin *polonika* jest używany tutaj w znaczeniu *largo*: *polonika* to teksty pisane przez Polaków, wydane po polsku lub po łacinie, teksty pochodzące z terenów dawnej Rzeczypospolitej oraz druki i manuskrypty o polskiej proweniencji.

królowej Krystyny zdecydowana część zdobyczy wojennych przypadła samej monarchini. Dla wyższej szlachty szwedzkiej, wzorującej się na stylu życia europejskich magnatów, książki stały się symbolem statusu i luksusu zarazem, dodawały splendoru, były atrakcyjnym elementem wystroju reprezentacyjnych komnat. Właściciele nowo budowanych pałaców – Karol Gustaw Wrangel, Erik Oxenstierna, Sten Bielke, Magnus Gabriel De La Gardie – starali się wyposażyć swoje zamki w bogate księżnice. Tak było na przykład w przypadku zamku Skokloster, który posiadał dużą bibliotekę, liczącą w chwili śmierci swojego właściciela, generała i marszałka Karola Gustawa Wrangla około 2400 woluminów (Teodorowicz-Hellman, Westin Berg 2008). Biorąc pod uwagę, że średnie biblioteki europejskie tamtych czasów nie były o wiele większe, była to duża księżnica; największa prywatna biblioteka ówczesnej Szwecji.

Na terenach Rzeczypospolitej łupem armii szwedzkiej jako jedna z pierwszych padła biblioteka klasztoru jezuitów w Braniewie, wywieziona w całości do Szwecji w roku 1626. Jej los podzieliły biblioteki klasztorne i przykościelne z Fromborka, Malborka, Oliwy, Lidzbarka, Torunia, Żarnowca itd., wreszcie w czasach „potopu szwedzkiego” biblioteka Zamku Królewskiego w Warszawie, liczne biblioteki diecezjalne, a także prywatne księżnice znaczniejszych rodów szlacheckich. Po zawarciu pokoju w Oliwie (1660) Szwecja zwróciła Polsce – zgodnie z postanowieniami paragrafu dziewiątego traktatu pokojowego – część zbiorów książkowych i archiwalnych, znaczna ich liczba pozostała jednak na zawsze w kraju zaborcy. Dzieje tych zdobyczy były różne. Niektóre – w tym najbardziej wartościowe zbiory z Zamku Królewskiego w Warszawie – spłonęły prawdopodobnie w czasie pożaru Sztokholmu w 1697 roku, inne, zwłaszcza cenniejsze pozycje książkowe, znalazły się na wielkich aukcjach europejskich i uległy rozproszeniu po całej Europie, jeszcze inne, przede wszystkim dublety, wyprzedano osobom prywatnym w czasie szeroko zakrojonej akcji porządkowania szwedzkich bibliotek na początku XVIII wieku, nieliczne tylko kolekcje z północnych terenów Rzeczypospolitej zostały zwrócone w czasie zaborów – nie Polsce, a Prusom – z krótką notatką *utan avsaknat* – „bez odczuwania braku” tych pozycji w szwedzkich archiwach i bibliotekach (Walde 1915; Norberg 2007).

Do dnia dzisiejszego pozostają w Szwecji przede wszystkim księgozbiory ze zdobyczy prywatnych. Polskich zbiorów – zachowanych w całości lub tylko we fragmentach – jest w Szwecji sporo, wystarczy wspomnieć *Bibliotekę Braniewską* (Carolina rediviva, Uppsala), *Skoklostersamlingen* (Kolekcję ze Skokloster, RA<sup>2</sup>), *Extranea. Polen*, RA, *Polonikasamlingen* (Zbiór poloników, RA),

---

<sup>2</sup> Riksarkivet = RA (Archiwum Narodowe Szwecji).

*Polonikasamlingen* (Kolekcję poloników, Zamek Skokloster), *Utländska pergamentsbrev. Polen* (Zagraniczne listy pergaminowe. Polska, RA) itd. (por. Teodorowicz-Hellman, Nowicka-Jeżowa, Straszewicz, Wichowa 2006; Nowicka-Jeżowa, Teodorowicz-Hellman, red. 2007; Teodorowicz-Hellman 2008–2009). Do mniej zbadanych należą polonika w bibliotece katedralnej w Strängnäs – Strängnäs domkyrkobibliotek.

*Bibliotheca Templi Cathedralis Strengnensis* jest jedyną zachowaną do dnia dzisiejszego w Szwecji samodzielną biblioteką katedralną (Kilström 1991). Nie została, jak to było dawniej w zwyczaju, połączona z biblioteką gimnazjalną. Była to zatem księżnica służąca przede wszystkim biskupstwu, kościołowi i członkom parafii, którzy posiadli sztukę czytania. Jej najstarsza historia sięga XI wieku, kiedy pierwsze książki, przykute łańcuchami do pulpity, wykorzystywano przede wszystkim przy odprawianiu obrzędów liturgicznych. Podstawy biblioteki stworzył biskup Kort Rogge (1479–1501), który studiował w Niemczech i we Włoszech, gdzie zapoznał się z nową sztuką drukowania książek.

Strängnäs było ważnym miastem szwedzkim w XVI i XVII wieku: tu koronowano w roku 1523 Gustawa Wazę, który zjednoczył poszczególne części kraju w jedno silne państwo, tutaj znajdowało się ważne szwedzkie biskupstwo, w którym działał prężny ośrodek reformacji, tu także wyświęcono pierwszych biskupów zreformowanego kościoła szwedzkiego, tutaj wreszcie wcześniej korzystano z ksiąg mszalnych w obrządku luteranckim. Być może właśnie dlatego katedra w Strängnäs nie została w tak bezwzględny sposób jak inne szwedzkie kościoły splądrowana w imię reformacji. Gustaw Waza zagarnął dla Szwedzkiej Korony przedmioty sakralne ze złota i srebra, potężny dzwon kościelny oraz cenniejsze książki i mszały, pozostawił jednak katedrze wspaniałe holenderskie ołtarze i rzeźby oraz bogate zbiory biblioteczne.

Biblioteka katedralna w Strängnäs przeżywała najlepszy okres rozwoju w XVI i XVII wieku. Jej zbiory były wówczas dwa razy większe niż obecnie i liczyły ponad 4000 tomów. Była to więc w tamtych czasach duża biblioteka kościelna. Księżnica zajmowała dwie nawy boczne, z których jedna z czasem została przekazana (czytaj: wyprzedana) na grobowiec rodzinny, drugą zaś zachowano do dzisiaj jako pomieszczenie biblioteki. W XVII wieku funkcję biskupa przejął w Strängnäs były nauczyciel i wychowawca królowej Krystyny – Johannes Matthiae, który cieszył się szacunkiem i sympatią szwedzkiej monarchini. Dbal on szczególnie o zasoby biblioteki, do której sprowadzał książki z kraju i zagranicy, finansując te drogie zakupy zarówno ze środków własnych, jak i diecezjalnych. Po abdykacji królowa Krystyna postanowiła

przekazać swojemu nauczycielowi i wychowawcy część własnej biblioteki, by tym samym wzmocnić zaplecze biblioteczne biskupstwa i przykatedralnej szkoły. Przesłane do Strängnäs królewskie zbiory książkowe składały się w znacznej mierze z łupów wojennych zagrabionych w Ołomuńcu i na Śląsku. Znaczna część poloników pochodzi właśnie stamtąd, ale nie tylko: kilka książek z całą pewnością trafiło tutaj z Braniewa. Pozycje te uwzględnione zostały w niedawno wydanym katalogu *The Catalogue of the Book Collection of the Jesuit College in Braniewo held in the University Library in Uppsala* (Trypućko 2007; Trypućko 1983).

W roku 1723 piorun uderzył w wieżę katedry w Strängnäs, która waląc się, zniszczyła częściowo kościół. Wiele książek, w tym także poloników, zalała woda. W związku z pracami remontowymi bibliotekę przenoszono do różnych pomieszczeń w katedrze. Przez jakiś czas spoczywała nawet w pobliskiej drukarni i budynku gimnazjum im. biskupa Rogge. W połowie XVIII wieku trzeba było zaopatrzyć uczniów gimnazjalnych w Strängnäs w aktualne książki, gruntownej renowacji wymagał także dach szkoły. Ponieważ brakowało na te cele środków, postanowiono oddać na aukcje reprezentatywne dublety z biblioteki diecezjalnej. W roku 1765 jedną część wyselekcjonowanych książek sprzedano w Strängnäs, drugą w Sztokholmie (1000 egzemplarzy), skąd wiele pozycji trafiło do Biblioteki Narodowej w Kopenhadze. W ten sposób zasoby biblioteczne katedry znacznie się zmniejszyły. Raz jeszcze w swych dziejach biblioteka w Strängnäs narażona została na poważne szkody: w wyniku pożaru w roku 1864 część książek uległa zniszczeniu i wiele z nich trzeba było oprawić na nowo, aby zachować dla potomnych te częściowo strawione ogniem starodruki. Ponieważ biblioteka nigdy nie została połączona z zasobami tamtejszej biblioteki szkolnej, zachowała swój dawny, autentyczny wygląd. Obecnie mieści się w bocznej nawie kościoła, tuż przy wejściu głównym do katedry. Tam też jest pochowany biskup Johannes Matthiae, który swój prywatny księgozbiór przekazał bibliotece.

Dzisiejsze zasoby biblioteki diecezjalnej w Strängnäs to 2000 woluminów oraz kilkadziesiąt manuskryptów. Ponieważ część tekstów opraviono w tzw. klocki, liczba tytułów jest niemal podwójna. Wśród pozycji drukowanych znajduje się około 500 inkunabułów. Najstarszy manuskrypt pochodzi z roku 1367, najstarszy druk z 1468, najnowsza pozycja książkowa z samego początku XVIII wieku. Bardzo niewielka liczba druków to pozycje pisane w języku szwedzkim, zdecydowana większość to książki łacińskie, a także druki w językach krajów, z którymi Szwecja w XVII wieku prowadziła wojny; to książki po polsku, po niemiecku, po czesku. W księżnicy biskupiej

oprócz tekstów teologicznych i religijnych (różne wydania Biblii, książki do liturgii mszalnej, postylle) przechowywane są również rozprawki z dziedziny filozofii, historii, prawa, medycyny, matematyki, astrologii i astronomii, gramatyki. Wśród nazwisk ważnych dla kultury europejskiej autorów znajdujemy prace Arystotelesa, Erazma z Rotterdamu, Tomasza z Akwinu, Franciszka Petrarki, Marcina Lutra, Filipa Melanchtona, Jana Kalwina oraz Mikołaja Kopernika. Polonika w bibliotece katedralnej w Strängnäs stanowią niewielką część zbioru: w polskiej wersji językowej jest ich ponad trzydzieści, spisanych po łacinie, ale o polskiej proveniencji około sześćdziesięciu, w innych językach, głównie po niemiecku, kilkanaście. Druki te i manuskrypty pochodzą ze zbiorów książkowych, jakie zrabowane zostały przez armię szwedzką przede wszystkim w kolegiach klasztornych w Olomuńcu. Świadczą o tym zapisy proveniencyjne i ekslibrisy o treści: *Collegium Olomucense Societatis Jesu, Loci Capucinatorum Olomucensium, Cathedralis Ecclesia Olomucensis*. Do najczęstszych miejsc druku należy Kraków, Braniewo, Toruń, Królewiec. Kilkakrotnie pojawiają się nazwiska znanych kulturze polskiej drukarzy XVI i XVII wieku: Haller, Wirzbięta, Wietor, Łazarz Andrysowicz, Scharffenberger, Siebeneicher, Ungler. Ogólnie rzecz biorąc, jest to zbiór wczesny: pochodzenie najstarszego z poloników ustalono wstępnie na rok 1507. Jest to obszerny, 134-stronicowy tekst przyrodnika i filozofa Akademii Krakowskiej Jana ze Stobnicy (Johannes Stobnicensis), *Paruulus philosophie naturalis cum expositio[n]e textuali ac dubiorum magis necessariorum dissolutione ad intentionem Scoti co[n]gesta in studio Cracouiensi a Joanne Stobnicensi artium magistro*, wydany w druckarni Hallera w Krakowie.

Pomimo niewielkiej objętości zbiorów poloników ze Strängnäs przedstawia się interesująco pod względem tematycznym. Odzywają się w nim echa dysput religijnych i teologicznych z czasów reformacji. Wśród tego typu tekstów należy odnotować *Postilla orthodoxa* (1581)<sup>3</sup> wraz z wykładami tekstów ewangelicznych, autorstwa biskupa kamienieckiego Marcina Białobrzeskiego, *List Czartowski do superintendentów y ministrów ewangelizmu Luterskiego* (1609) oraz Marcina Lutra *Postillę domową* (1574) w przekładzie na język polski. W bibliotece znajdujemy również przykłady polskiej literatury użytkowej, np. kalendarz z roku 1617, wydany anonimowo i wbrew zasadom regulującym prawa autorskie. Jego przemyślny tytuł *Kalendarz wieczny* zaskakuje współczesnego czytelnika, zadziwia conceptem i, co więcej, wzbudza sympatię. Dlatego warto go tutaj przytoczyć w całości:

---

<sup>3</sup> W zapisie tytułów zachowano grafie zgodną z pisownią oryginału. Nazwiska znanych autorów podano w wersji polskiej, przy mniej znanych zachowano nazwiska łacińskie.

## Kalendarz wieczny

Kalendarz ná wieczny čás z pilnością pisany,  
 W kamienicy gdzie niemász dáchu áni ściany,  
 Roku nigdy byłego od początku światá,  
 Liczbe kládóc, ráchuyże pokie służa látá.  
 Drukowano ná wietrze á mgła przyciskano,  
 Deszcz pápiru nie polal, przecie go wydano<sup>4</sup>.

Jest tu także słowniczek – *Wokabularz rozmaitych sentencji niemieckym młodzieńcom na pożytek teras zębrany* – wydany w Królewcu w 1558 roku, świadczący o potrzebie posługiwania się w ówczesnym społeczeństwie także językiem niemieckim. Pomimo braku większej wartości literackiej tego typu tekstów, te druczki użytkowe są dzisiaj dla nas cenne, ponieważ wiele z nich uległo całkowitemu zacytaniu i z powodu licznych strat wojennych nie zachowało się w polskich bibliotekach, archiwach czy muzeach.

Polonika w Strängnäs obejmują również druki opisujące różne, dla ówczesnego Polaka ważne wydarzenia historyczne i współczesne. Na pierwszym miejscu wymienić by tu należało dzieło Macieja Strykowskiego, *Kronika Polska, Litewska, Zmódzka y wszystkiej Rusi Kijowskiej, Moskiewskiej...* (1582), teksty o wojnie w Inflantach oraz konstytucje i przywileje koronne z czasów panowania króla Zygmunta III Wazy. Są tu także opowieści o niezwykłych zjawiskach, jakie zwracały na siebie uwagę ogółu. Do takich należy przede wszystkim pojawienie się na niebie nowych ciał niebieskich – komet, które uważano za oznakę zbliżającej się katastrofy oraz zapowiedź rychłego gniewu Bożego: *O komecie albo miotle na powietrzu gorejącej, która pojawiła się była roku pańskiego 1596.*

Jak zwykle w szwedzkich zdobyczach wojennych odnajdujemy w bibliotece katedralnej w Strängnäs również pisma dotyczące polityki i ustroju dawnej, wielonarodowościowej Rzeczypospolitej: teksty konfederacji, konstytucji, propozycje uchwał sejmowych. Wśród utworów polskojęzycznych znanych twórców epoki odrodzenia należy wymienić przede wszystkim *Wizerunek własny żywota...* (1560) Mikołaja Reja, parę tekstów Bartłomieja Paprockiego (*Historja Złośna o pretkosci y okrutności Tatarskiej*, 1575; *Dziesięcioro Przykazanie meżowo...* (1575), tekst kazania Piotra Skargi *Gdy Niezmyślenie y Bogu miły Krol*

<sup>4</sup> *Kalendarz wieczny* (bez nazwiska autora i miejsca wydania. Proweniencja: Valentini Cobinij, Strängnäs Domkyrkobibliotek), wydany został w roku 1911 przez Jana Łosia w „Bibliotece Pisarzy Polskich”: 57. Autorem *Kalendarza wiecznego* jest – jak twierdzi C. Hernas – Jan Żabczyc.

*Polski y Szwedzki, Zygmunt III. Pan nasz Miło: ná koniá swego do Inflant z woyskiem nsiadac miał* (1602), a wśród tekstów łacińskich – Jana Kochanowskiego *At Stephanum Bathorrbheim Regem Poloniae...* (1583) i Andrzeja Frycza Modrzewskiego *Ad regem pontifices, presbyteros, at populus Poloniae* (1546).

Polskie druki w Strängnäs nie zostały do dzisiaj dokładnie opracowane, ale nie są też badaczom literatury staropolskiej zupełnie nieznane. Polonika te były już bowiem przedmiotem pewnego zainteresowania polskich uczonych. W roku 1904 Jan Czubek (Czubek 1904) na podstawie szwedzkiego katalogu Henrika Aminsona *Bibliotheca Templi Cathedralis Strengnesensis* (1863–1864) wyłowil z tego zbioru parę unikatów. W wydanym w roku 1914 *Sprawozdaniu z poszukiwań w Szwecji...* – opracowanym przez Komisję Polskiej Akademii Umiejętności w składzie Birkenmajer, Barwiński i Łoś – wymienionych zostało jeszcze kilka innych tekstów unikatowych, głównie manuskryptów (Barwiński, oprac. 1914). Polonikami ze Strängnäs interesował się także bibliotekoznawca i historyk literatury Karol Józef Badecki, zaś profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego Jan Łoś opublikował w „Bibliotece Pisarzy Polskich” wspomniany już wcześniej *Kalendarz wieczny*. Wśród szwedzkich uczonych na polskie starodruki w Strängnäs zwrócili uwagę przede wszystkim Isak Collijn (1911), pomagający polskim badaczom w kwerendach po szwedzkich bibliotekach i archiwach, oraz Otto Walde, autor obszernej monografii *Storhetidens litterära krigsbyten. En kulturhistorisk-bibliografisk studie* (1918–1920). Badania w Strängnäs przeprowadzał także Polak, Paweł Czartoryski, studiujący odręczne notatki Mikołaja Kopernika w książkach pochodzących z prywatnej biblioteki polskiego astronoma (Czartoryski 1978).

Do dzisiaj nie posiadamy jednak nowoczesnego katalogu poloników z biblioteki diecezjalnej w Strängnäs, rejestru, który obejmowałby teksty polskojęzyczne, utwory łacińskie polskich autorów oraz teksty powstałe i wydane na terenach dawnej Rzeczypospolitej, jak również pozycje o polskich proveniencjach. Z tego powodu z inicjatywy autorki artykułu powstał w roku 2009 projekt badawczy *Polonica från domkyrkobiblioteket i Strängnäs / Polonika z biblioteki katedralnej w Strängnäs*, którego celem jest przygotowanie katalogu tego cennego i wczesnego zbioru. W pracach tych bierze udział Ragnhild Lundgren, bibliotekarz odpowiadający za stan zbiorów katedralnych w Strängnäs, prof. Maria Juda, specjalistka z dziedziny dziejów polskiej książki XVI i XVII wieku oraz prof. Ewa Teodorowicz-Hellman, polonistka z Uniwersytetu Sztokholmskiego (kierownik projektu). Badania finansowane są przez The Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities oraz Instytut Polski i Ambasadę RP w Sztokholmie.



Celem projektu *Polonika från domkyrkobiblioteket i Strängnäs / Polonika z biblioteki katedralnej w Strängnäs* jest opracowanie katalogu zawierającego wstęp o historii, stanie badań i zawartości zbioru. Katalog zaopatrzoney będzie w rejestry sporządzone według nazwiska autora (ew. tytułu), miejsca wydania, nazwiska drukarza, nakładcy lub wydawcy oraz proveniencji. Szczególnie ważną część książki stanowić będzie lista pozycji rzadkich wraz ze zdjęciami ich stron tytułowych. Jeśli znajdują się w bibliotece katedralnej starodruki interesujące pod względem literackim i kulturowym, zostaną one opublikowane z czasem w Polsce w krytycznych i komentowanych wydaniach. W ten sposób nastąpi włączenie tej części polskiego dziedzictwa kulturowego, które spoczywa w bibliotece katedry w Strängnäs, w krąg badań bibliotekoznawczych, polonistycznych i kulturoznawczych.

### Literatura

- Aminson H., 1863–1864, *Bibliotheca Templi Cathedralis Strengnesensis*, Stockholm.
- Barwiński E., oprac., 1914, *Sprawozdanie z poszukiwań w Szwecji dokonanych z ramienia Akademii Umiejętności przez E. Barwińskiego, L. Birkenmajera, J. Łosia*, Kraków.
- Collijn I., 1911, *Bericht über polnische Büchersammlungen in schwedischen Bibliotheken*, „Anzeiger der Akademie der Wissenschaften in Krakau, philologische Klasse, historisch-philosophische Klasse”, wyd. 1912, s. 39–63.
- Czartoryski P., 1978, *The Library of Copernicus*, w: *Science and history: studies in honor of Edward Rosen*, Warszawa (*Studia Copernicana*: 16).
- Czubek J., 1904, *Drobiazgi. Notatki. Strängness*, „Pamiętnik Literacki”, z. 3, s. 274–275.
- Kilström B.I., 1991, *Strängnäs domkyrka genom seklen*, Eskilstuna.
- Norberg E., 2007, *Segrarens rätt – om krigsbyten i historien*, w: *Livruskammaren, Krigsbyten i svenska samlingar. Rapport från seminarium i Livrustkammaren 28/3.2006*, Karlshamn, s. 11–30.
- Nowicka-Jeżowa A., Teodorowicz-Hellman E., red., 2007, *Polonica w Archiwum Narodowym Szwecji. Kolekcja Skokloster i inne zbiory / Polonica in the Swedish National Archives. The Skokloster Collection and Other Materials*, Stockholm.
- Teodorowicz-Hellman E., 2008–2009, *Najnowsze badania nad polonikami w Szwecji*, w: Nowicka-Jeżowa A., Cieński M., red., *Humanizm polski. Długie trwanie – Tradycje – Współczesność*, Warszawa, s. 503–514.
- Teodorowicz-Hellman E., Nowicka-Jeżowa A., Straszewicz M., Wichowa M., 2006, *Polonica w Zbiorach Archiwum Narodowego Szwecji (Riksarkivet). Skokloster-samlingen*. t. 1., Nowicka-Jeżowa A., red. nauk., Warszawa.
- Teodorowicz-Hellman E., Westin Berg E., 2008, *The Discovery of a Collection of Polonica at Skokloster Castle and the Process of Cataloguing the Collection / Odkrycie kolekcji poloników na zamku w Skokloster oraz prace z katalogowaniem zbioru*, w: Eder M., „The Polonica Collection” from Skokloster Castle, Slaviska institutionen, „Stockholm Slavic Papers”, Stockholm, s. 5–22.
- Trypućko J., 1983, *Polska klosterbibliotek såsom svenska krigsbyten*, w: Gustavsson S., Lönngrén L.,

red., *Äldre svensk slavistik. Bidrag till ett symposium hållet i Uppsala 3/4 februari 1983*. „Uppsala Slavic Papers”, vol. 9, s. 36–47.

Trypućko J., 2007, *The Catalogue of the Book Collection of the Jesuit College in Braniewo held in the University Library in Uppsala*, oprac. Spandowski M., Szyller S., Warszawa–Uppsala, vol. 1–3.

Walde O., 1915, *Hur man sålde dupletter i forna tider*, „Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksvesen”, nr 2, s. 209–219.

Walde O., 1918–1920, *Storbetidens litterära krigsbyten. En kulturhistorisk-bibliografisk studie*, Uppsala, t. 1–2.

**Ewa Teodorowicz-Hellman**, profesor polonistyki na Uniwersytecie Sztokholmskim. W ostatnich latach pracowała wspólnie z polskimi i szwedzkimi naukowcami nad zbiorami poloników w Riksarkivet (Archiwum Narodowe Szwecji), na Zamku Skokloster oraz w bibliotece diecezjalnej w Strängnäs.

### The Cathedral Library in Strängnäs and Its Polish Collection

Strängnäs Cathedral, located in an old town 80 km from Stockholm, houses a rich 17<sup>th</sup> century library. In the collection are mainly spoils of the Thirty Years' War, including Polonica. Altogether, the library stocks 2000 volumes comprising 4000 titles, most of which are written in Latin and German. In addition to theological dissertations and Bible translations are books on such subjects as law, history, philosophy, medicine, mathematics and grammar. The Polish collection, which was brought over mainly from Olomouc, is relatively small, but early and not known well. On the author's initiative, it is now being studied within the auspices of the project “Polonica in the Cathedral Library in Strängnäs”.